

Воронкова В. Г., доктор філософських наук, професор, завідувача кафедрою менеджмента організацій і управління проектами Запорозької державної інженерної академії (Україна, Запорозжє), valentina-voronkova@yandex.ru

Интернет как глобальная тенденция развития информационного общества

Представлена эволюция развития Интернет как глобальной тенденции информатизации и сетевого общества. Интернет способствовал развитию киберпространства, детерминированного парадигмой информационной технологии, которая способствовала формированию компьютерной сети. Раскрыты положения о том, что коммуникативная по своему охвату глобальная среда самоорганизуется по принципу сети, порождая феномен сетевого общества. Возникновению новой глобальной информационной экономики способствовало появление новой организационной формы – сетевого предприятия. Сделан вывод, что новая экономика, которую возглавляет Интернет-бизнес, есть экономикой, которой движут информационные технологии и которая организована вокруг компьютерных сетей. Именно информационная экономика выступает источником увеличения производительности труда и создания богатства в век информации.

Ключевые слова: Интернет, информатизация, сетевое общество, киберпространство, информационная технология, компьютерная сеть, глобальная информационная экономика, сетевое предприятие.

* * *

УДК 1(314/316):316.324.7+001(1)

Найдьонов О. Г.

кандидат філософських наук, доцент, докторант відділу соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (Україна, Київ), alexander.naydonov@yahoo.com.ua

СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИЧНОЇ НАУКИ ЯК ГОЛОВНОГО ЧИННИКА ВИНИКНЕННЯ ІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Метою статті є обґрунтування думки про те, що класична наука спричинила появу індустріального суспільства, вплинула на зміст філософських та суспільствознавчих знань, зумовивши їх механістичність і техноцентричність.

У дослідженні було використано аналітичний і функціональний методи.

Класична наука, що виникла в Європі, стала головним чинником виникнення індустріального суспільства. Появу індустріального суспільства спричинили специфіка та особливості класичної науки, перш за все домінування в її системі математики й фізики, особливо механіки, та винятково важлива роль інженерії та фізичного експерименту. Розвиток суспільного виробництва почав відбуватися на основі машинної техніки. Суспільствознавство стало майже суцільним славослів'ям науково-технічного прогресу. Техноцентризм і механістичний світогляд є спільними рисами для класичної науки і індустріального суспільства. Зміст суспільствознавчих знань ототожнюється з панівним світоглядом індустріального суспільства.

Ключові слова: класична наука, техноцентризм, індустріальне суспільство, натурфілософія, метафізика.

Індустріальне суспільство довгий час не було теоретичним концептом українського суспільствознавства. Частіше використовувалося поняття “капіталістичне суспільство” як засадниче для марксистсько-ленінської філософії. Аналізом індустріального суспільства займалися переважно суспільствознавці Заходу. Більшість з них вказує на те, що індустріальне суспільство характеризується розвитком поділу праці, масовим виробництвом товарів, машинізацією і автоматизацією виробництва, розвитком засобів масової комунікації, сфери послуг, високою мобільністю і урбанізацією, зростанням ролі держави в регулюванні соціально-економічної сфери. Появу індустріального суспільства пов’язують з промисловою революцією XVIII ст. у Великій Британії, яка спричинила масове виробництво завдяки винайденню парової машини. Проте істинною причиною появи індустріального суспільства стала класична наука Нової історії.

Нова історія – період всесвітньої історії, який починається орієнтовно у XV ст., що пов’язано з цілим комплексом духовно-культурних змін на європейському континенті. Поширення розподілу історії на давню, середню і нову сприяв твір французького вченого Жана Бодена “Метод легкого вивчення історії” [1]. І хоча дискусії про “новизну” нової історії (яку європейці називають сучасною історією, у англійській мові Modern history) не вщухають дотепер, безперечно залишається той факт, що в цей час виникла нова система стосунків, “європейський світ”, “європейське диво” і розповсюдження європейської цивілізації в інші райони світу.

Класичну науку, її особливості, причини виникнення і т.п. вивчали такі філософи як Л. Афанасьєва, О. Білик, Я. Білик, І. Добронравова, В. Капітон, В. Костєв, М. Максюта, А. Осипов, В. Поляков, В. Ратніков, В. Рижко, М. Самардак, В. Штанько, І. Цехмістро, Л. Фірсова та ін. Однак поза основною увагою філософського аналізу залишилося системне дослідження впливу класичної науки на появу індустріального суспільства.

Метою статті є обґрунтування думки про те, що класична наука спричинила появу індустріального суспільства, вплинула на зміст філософських суспільствознавчих знань, зумовивши їх механістичність і техноцентричність.

Наука у класичній формі свого розвитку сформувалася в європейських країнах і проіснувала близько чотирьохсот років – з XV ст. до XIX ст. Класична наука це специфічний стан наукового інтелекту, панівний у монастирній, який прагнув пізнати об’єкт сам по собі, об’єктивно. Опис і теоретичне пояснення об’єкта пізнання було максимально очищено від “домішок” суб’єкта пізнання, тобто людини. До моменту появи класичного природознавства у науковому середовищі панівними були інші умонастрої. Класичній науці передувала середньовічна наука, що охопила історичний період більше тисячі років.

Що ж складало специфіку наукового пізнання Середніх віків? До характерних особливостей європейської середньовічної науки дослідники відносять: теологізм, телеологізм, герменевтику, схоластику, догматизм [2]. Теологізм – концепція в науці, що включає Бога як обов’язковий компонент для з’ясування виникнення і функціонування природи, Всесвіту і людини та їх адекватного пізнання. Телеологізм відстоює думку про розвиток світу за Божим задумом та стверджує цільовий вид причинності, відповідає на питання – навіщо, для чого, заради якої мети відбувається той чи інший процес. Герменевтика – мистецтво і теорія тлумачення релігійних текстів для отримання нових знань. Схоластика вимагала дотримання логічної несуперечності у висновках. Через те, що логіка займається формами людського мислення, схоластика в своїх крайніх проявах зводилася до беззмістовного теоретизування за що справедливо пізніше критикувалася. Однак її основний зміст пов’язаний з виявленням та актуалізацією “вічних істин” у творах Платона, Аристотеля, а особливо Біблії, дедуктивним шляхом, за допомогою правильних умовиводів.

Основна форма схоластики – силогізм (грец. *sollogismos* – підсумовування) – опосередкований умовивід, де з двох висловлювань (засновків) випливає висновок. Найбільш відомою формою цього умовиводу є простий категоричний силогізм. Він складається із двох засновків у яких відношення між двома термінами, більшим – Р і меншим – S, опосередковується за допомогою третього – середнього терміну – М. Догматизм приймає будь-які основоположення в якості абсолютно достовірних і відповідних дійсності без будь-якої попередньої перевірки та можливості зміни.

Принципово нові інтенції і особливості природознавства складаються в XV–XVII століттях Нової історії – епоху Відродження: світський характер, натуралізм, об'єктивізм, експериментально-математичний характер, практична користь, доказовість [3]. Світський характер науки цього часу проявився в тому, що вона дистанціювалася від релігії і Церкви.

Натуралізм це погляд на світ, відповідно до якого природа виступає як єдиний універсальний принцип пояснення всього сущого.

Об'єктивізм – все в природі відбувається “спонтанно” і не залежно ні від чого; зведення нанівець онтологічного зв'язку людини зі світом і Богом. Цю особливість можна сформулювати наступною тезою: “Все суще існує саме по собі і без цільової причини”.

Експериментально-математичний характер полягає в тому, що світ потрібно досліджувати за допомогою дослідів і математики.

Практична користь, яку ще можна було б назвати орієнтацією на підприємницький успіх, обумовлена обслуговуванням промисловості ядром якої став розвиток техніки.

Доказовість передбачала, перш за все математичне, експериментальне та чуттєве підтвердження.

Ці особливості науки епохи Відродження створили необхідну інтелектуальну атмосферу для появи класичної науки. Остання наголошувала на тому, що знання мають досвідну природу, тобто вони істинні тільки за умови підтвердження людським досвідом. Основними методами для отримання і підтвердження отриманих знань застосовуються спостереження, вимірювання, експеримент. Тому до наукового експерименту завжди висуваються високі вимоги повторюваності і відтворюваності в будь-якому місці в будь-який час без найменших змін. Наукове висловлювання тим достовірніше чим менша кількість суб'єктивних привнесень міститься в ній.

В суспільній свідомості все більше стала закріплюватися ідея про могутність і перетворюючу силу науки, за допомогою якої можна не тільки досягти, але і змінювати навколишній світ. “Суть цієї ідеї дуже лаконічно висловив Ф. Бекон у своєму знаменитому гаслі “Знання – сила”, під прапором якого йшов весь подальший розвиток європейської культури і який, як можна судити вже сьогодні, виявився фатальним для нашої цивілізації”, – слушно зауважує філософ науки І. Шишков [4, с. 553]. Без перебільшення можна сказати, що на початку XXI ст. ми пожинаємо його плоди – плоди першої науково-технократичної утопії, запропонованої Беконом в праці “Нова Атлантида” [5].

Що ж спричинило такі зрушення в світогляді європейців? Цілком вірогідною є версія В. Котенка:

“Значна роль у науковій революції XVI–XVII століть і в становленні класичної науки належить магії, алхімії, астрології, Каббалі і творам, які приписуються древньому магу і філософу Гермесу Трисмегісту. Герметична доктрина сприяла народженню віри в те, що за допомогою нової науки і техніки людина зможе опанувати стихійними силами природи, вважатися її справжнім володарем” [6, с. 53].

Типовими особливостями теоретизування класичної науки, куди, як правило, дослідники відносять способи постановки проблем, прийоми дослідження, опис предметних областей, характер обґрунтування висновків, форми подачі, викладу, фіксації результатів були: фундаменталізм, фіналізм, імперсоналізм, абсолютизм, наївний реалізм, субстанціональність, динамізм, суматизм, есенціалізм, аналітизм, механіцизм, кумулятивізм [7].

Фундаменталізм прагне обґрунтувати наявність фундаментального шару знань звернення до якого гарантувало б вирішення усіх наукових задач. Для Ф. Бекона “твердим фундаментом” виступали емпіричні твердження, а механізмом побудови всього корпусу наукового знання на цьому фундаменті були методи наукової індукції [8].

Фіналізм тісно пов'язаний з телеологією та есхатологією (вченням про перехід Всесвіту у якісно новий стан). Фактично це телеологізм але без Бога. Фіналізм класичної науки не визнає божественного задуму, проте вчить про певну заключну стадію, до якої неминуче повинна прийти деяка реальність в процесі свого розвитку.

Імперсоналізм – невизнання Бога як верховної особистості у справах людини і природи та нівелювання важливості людського інтелектуального розвитку і морального самовдосконалення.

Абсолютизм стверджує повну достовірність і точність наукового знання, пізнання або будь-яких інших властивостей класичної науки.

Наївний реалізм класичної науки проявився в тому, що наукова теорія дає повний і точний образ об'єкта пізнання, тобто теорія, яку визнало наукове співтовариство, має абсолютну істинність [9]. Теорія наївного реалізму може бути охарактеризована наступними твердженнями: 1. Існуючі об'єкти природи є причиною самих себе. 2. Об'єкти, їх якості та існування незалежні від людського сприйняття. 3. За допомогою почуттів людина осягає їх такими, якими вони є насправді. 4. Претендувати на істинне знання про об'єкти природи можуть лише емпірично обґрунтовані наукові знання [10].

Субстанціональність класичної науки проявилася в активному пошуку субстанції (лат. *substantia* – істотність; те, що лежить в основі, синоніми: речовинність, істота, річ, основа) – речі, яка існує сама по собі, а не лише як видозміна чогось іншого. Найбільш яскравий вияв субстанціональна концепція знайшла в класичній фізиці І. Ньютона. Незмінними і незалежними від людського сприйняття субстанціями світу, які існують самі по собі, вчений проголосив простір і час. Ідея абсолютного простору і часу І. Ньютона визначалася його поглядами на матерію як на сукупність відмежованих один від одного атомів, що мають незмінну кількість, масу і таких, що діють один

на одного миттєво на відстані чи при зіткненні. Простір, за Ньютоном, є незмінним, нерухомим, його властивості не залежать ні від чого, у тому числі і від часу. Ці властивості також не залежать ні від матеріальних тіл, ні від їхнього руху. Можна забрати з простору всі тіла, але простір залишиться і властивості збережуться. Виходить, що простір – це як би грандіозне вмістище, що нагадує перевернуту догори дном величезну шухляду, у якій поміщена матерія. Такі ж погляди в Ньютона і на час. Він вважав, що час тече однаково у Всесвіті і цей плін не залежить ні від чого, – а тому час абсолютний, тому що він визначає спрямованість і тривалість існування матеріальних систем. Як бачимо, у класичній науці і простір, і час виступають як реальності, які по суті є вищими сутностями (істотами) стосовно матеріального світу.

Динамізм (від грец. δυναμις – сила) погляд на світ і природу, згідно з яким вся дійсність виступає як незворотній і неперервний рух природних сил [11, с. 79]. Це установка на жорстко визначене тлумачення подій, виключення випадковості, невизначеності, багатозначності.

Суматизм – зведення складного до простого, суми його елементів чи частин.

Есенціалізм (лат. *essentia* – “істість”) уявлення про те, що наука може досягнути та представити абсолютну істину.

Аналітизм полягає в розчленуванні цілого на складові елементи.

Механіцизм зводив усю багатогранність світу до механічного руху фізичних тіл, а складні закономірності розвитку до найпростіших законів механіки. Ми стикаємося з тим очевидним фактом, що в XVI–XVII ст. на зміну середньовічному способу розуміння світу як організму, приходять уявлення про Всесвіт як механізм.

Кумулятивізм як риса класичної науки проявляється в розумінні прогресу науки, яка полягає в додаванні нових незмінних істин до масиву набутого раніше знання. При цьому нове не являє собою зміни раніше отриманого знання, воно є лише приростом і додаванням до нього. Таким чином, відкриті в минулому істини поступово накопичуються наукою. Відкриття нових істин і доказ їх абсолютної істинності (незаперечності) гарантувалося правильним застосуванням наукового методу – логіки відкриття і логіки обґрунтування. Кумулятивізм був обумовлений описовим природознавством – мінералогією, ботанікою, математикою і т.п. Кумулятивізм заперечував попередню наукову традицію і заміщував її новою традицією, заснованою на “справжньому методі”. Кумулятивізм, представлений Ф. Беконом, зводився до відкриття безперечних фактів і зроблених на їх основі правильних узагальнень. Оскільки кумулятивізм ідентифікував науку з доведеним знанням, хибне знання не розглядалися в якості необхідної складової частини її прогресу. “Кумулятивізм, строго кажучи, – пишуть В. С. Степин, В. Г. Горохов, – припускає одну парадигму, одну програму, в якій працюють всі, починаючи з перших кроків пізнання. Він припускає, явно чи неявно, що всі мислять і пізнають однаково, що існує єдина загальнолюдська раціональність, єдиний суд розуму” [12].

Вказані особливості класичної науки сформували механіко–математичну картину світу. Відбулася також фетишизація науки, виникла віра в її “всесильність”. Усі надії тепер покладаються на науку, а не на Бога, як це робили наші “неосвічені” пращури. Відтепер наука стала таким же соціальним інститутом як і сім'я, держава, релігія та інші, без яких неможливе існування людського суспільства. Наукова діяльність узаконюється державою. Професіоналізація науки проявляється у створенні професійних наукових співтовариств зі своїми статутами, наукових шкіл, академій наук, наукових журналів. На додачу до університетів, що виникли при середньовічних монастирях, з'являються галузеві наукові та навчальні заклади: аграрні, інженерні, політехнічні школи й інститути, лабораторії, науково–дослідні інститути.

Вказана специфіка і особливості класичної науки почали активно і неухильно формувати нову соціальну реальність – індустріальне суспільство. Відбувалася чітка переорієнтація з морально–духовного розвитку людини і суспільства середньовічної науки на основі християнської релігії до розвитку машинної бази суспільного виробництва на основі фізики і математики. Мануфактурні майстерні на базі машинної техніки перетворилися в індустріальні фабрики. Створена технічна база суспільного виробництва здійснила переворот в самій цій основі, створивши для себе технічний базис, коли, висловлюючись словам К. Маркса, почала “виробляти машини за допомогою машин” [13, с. 396].

Розумова праця науковців спрямовується на матеріальне виробництво, оскільки фізичний експеримент і орієнтація на узагальнення даних досвіду, як того вимагала класична наука, нічого іншого не передбачає. Метафізика, як філософське вчення про надчуттєві, недоступні досвідом речі, стала не потрібною. Роздуми про “Богосферу”, про духовний смисл людського буття відходить на другий план. На перший план виступила інженерія, основним завданням якої є створення техніки, технології та ефективного їх використання в системі суспільного виробництва. Вікіпедія твердить, що за всіма наявними даними термін “інженерія” в українську мову був запозичений з французької – *ingénierie*, або з російської мови – “инженерия”, або з польської – *inżynieria*. Цей термін є похідним в свою чергу, від старого французького терміну *engigneor*, що означає конструктор військових машин. Однією з ключових постатей епохи Відродження є Леонардо да Вінчі (1452–1519) – військовий інженер–гідротехнік правителя Мілану Людовіко Сфорца. Єдиний його винахід, що здобув визнання за його життя, – коліщатковий замок для пістолета (що заводився ключем). Особливого значення Леонардо да Вінчі надавав механіці, називаючи її “раєм математичних наук” і бачив в ній головний ключ до таємниць світорозуміння [14].

Механіцизм в науці і світогляді спричинив небачене раніше універсальне становище математики. Математика проникла в усі галузі класичної науки. Успіх промислового виробництва, який визначався величиною прибутку, залежав від точності математичних обчислень інженерних проектів. Індустріальне суспільство як соціальне втілення

специфіки і особливостей класичної науки характеризувалося тим, що глобальне дослідження промислового проекту у всіх його аспектах (технічних, економічних, фінансових, соціальних) вимагало координації спеціальних досліджень кількох груп фахівців. Серед цих фахівців філософів ніколи не було. Індустріальне суспільство задовольнялося практичною утилізацією різних промислових проектів без розуміння їх філософської суті. Скажімо, в Україні прикладом величч інженерно-наукової думки, але цілковитим безгледям з філософської точки зору, є каскад гідроелектростанцій на Дніпрі.

Класична наука штовхала правлячий клас до промислового виробництва товарів, розвитку енергетичного, “силового ряду” машинної техніки. Прибутки від промислового виробництва заснованого на технічній базі машин були набагато вищими ніж на аналогічних підприємствах заснованих на ручній праці: ремісничих мануфактурах чи у сільському господарстві. Це стало одним із вирішальних аргументів для розвитку технічних машин.

Індустріальне суспільство витворило нові словосполучення якими ми користуємося до цих пір: “робітник розумової праці”, “інженер людських душ”, які свідчать про техноцентризм класичної науки й індустріального суспільства як її соціальної проєкції.

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що класична наука спричинила появу індустріального суспільства.

Подальші дослідження в цьому напрямі лежать в аналізі причин появи інформаційного суспільства для того, щоб ліквідувати технократизм індустріального суспільства і направити розвиток людства на шлях духовного розвитку.

Список використаних джерел

1. Боден Ж. Метод легкого познання історії [Текст] / Жан Боден; пер. с фр., ст., прим. М. С. Бобкова; отв. ред. В. И. Уколова, Н. А. Хачатурян; РАН. – М.: Наука, 2000. – 413 с. – (Памятники исторической мысли).
2. Пашук А. Нариси з історії філософії Середніх віків: навчальний підручник / Андрій Пашук; МОНУ; Львівський націон. ун-т ім. Івана Франка. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2007. – 648 с.
3. Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник / О. В. Александрова; КНУТШ. – Київ: Паран, 2002. – 172 с.
4. История и философия науки: учебное пособие / И. З. Шишков. – М.: ГЕОТАР–Медиа, 2010. – 768 с.
5. Бекон Ф. Нова Атлантида / Френсіс Бекон; [Переклад з англійської Канчур В. Ю.]. – Житомир, 2012. – 44 с.
6. Котенко В. П. История и философия классической науки [Текст]: учеб. пособие для вузов / Виталий Павлович Котенко. – М.: Академический Проект, 2005. – 475 с.
7. Ильин В. В. Теория познания. Эпистемология [Текст] / Виктор Васильевич Ильин. – М.: МГУ, 1994. – 136 с.
8. Швырев В. С. Анализ научного познания / В. С. Швырев. – Москва: Наука, 1988. – 175 с.
9. Білоус Т. М. Проблема поняття “реалізму” стосовно наукового знання // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2001. – С. 28–29.
10. Бокал Г. В. Реалізм // Історія філософії: словник / КНУТШ, Філософський фак-т; [редкол.: В. І. Ярошевець, О. В. Александрова, Г. С. Аляев та ін.]. – Київ: Знання України, 2006. – С. 281.
11. Ushenko A. P. Power and events; an essay on dynamics in philosophy. – Oxf., 1946. – 243 p.
12. Степин В. С., Горохов В. Г. Філософія науки і техніки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://society.polbu.ru/stepin_sciencephilo/ch45_i.html

13. Маркс К. Твори / К. Маркс, Ф. Енгельс. – Київ: Політвидав України. – 1963. – Т. 23. – 847 с.

14. Леонардо да Винчи. Суждения о науке и искусстве [Текст] / Леонардо да Винчи; пер. В. Зубов [и др.]. – СПб.: Азбука, 2001. – 702 с.

References

1. Boden Zh. Metod legkogo poznanija istorii [Tekst] / Zhan Boden; per. s fr., st., prim. M. S. Bobkova; отв. red. V. I. Ukolova, N. A. Hachaturjan; RAN. – M.: Nauka, 2000. – 413 s. – (Pamjatniki istoricheskoi mysli).
2. Pashuk A. Narysy z istorii' filosofii' Serednih vikiv: navchal'nyj pidruchnyk / Andriij Pashuk; MONU; L'vivs'kyj nacjon. un-t im. Ivana Franka. – L'viv: L'vivs'kyj nacional'nyj universytet im. I. Franka, 2007. – 648 s.
3. Aljeksandrova O. V. Filosofija Serednih vikiv ta doby Vidrodzhennja: Pidruchnyk / O. V. Aljeksandrova; KNUtSh. – Kyi'v: Parapan, 2002. – 172 s.
4. Istorija i filosofija nauki: uchebnoe posobie / I. Z. Shishkov. – M.: GJeOTAR–Media, 2010. – 768 s.
5. Bekon F. Nova Atlantyda / Frensis Bekon; [Pereklav z anglijs'koj' Kanchura V. Ju.]. – Zhytomyr, 2012. – 44 s.
6. Kotenko V. P. Istorija i filosofija klassicheskoi nauki [Tekst]: ucheb. posobie dlja vuzov / Vitalij Pavlovich Kotenko. – M.: Akademicheskij Proekt, 2005. – 475 s.
7. Il'in V. V. Teorija poznanija. Jepistemologija [Tekst] / Viktor Vasil'evich Il'in. – M.: MGU, 1994. – 136 s.
8. Shvyrev V. S. Analiz nauchnogo poznanija / V. S. Shvyrev. – Moskva: Nauka, 1988. – 175 s.
9. Bilous T. M. Problema ponjattja “realizmu” stosovno naukovogo znannja // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka / Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka. – Kyi'v, 2001. – S. 28–29.
10. Bokal G. V. Realizm // Istorija filosofii': slovnyk / KNUtSh, Filosos'kyj fak-t; [redkol.: V. I. Jaroshevets', O. V. Aljeksandrova, G. Je. Aljajev ta in.]. – Kyi'v: Znannja Ukrai'ny, 2006. – S. 281.
11. Ushenko A. P. Power and events; an essay on dynamics in philosophy. – Oxf., 1946. – 243 p.
12. Stepin V. S., Gorohov V. G. Filosofija nauki i tehniki [Elektronnyj resurs]. – Rezhyim dostupu: http://society.polbu.ru/stepin_sciencephilo/ch45_i.html
13. Marks K. Tvory / K. Marks, F. Engel's. – Kyi'v: Polityvdav Ukrai'ny. – 1963. – T. 23. – 847 s.
14. Leonardo da Vinchi. Suzhdenija o nauke i iskusstve [Tekst] / Leonardo da Vinchi; per. V. Zubov [i dr.]. – SPb.: Azbuka, 2001. – 702 s.

Naydenov A. G., candidate philosophy sciences, docent, doctoral department of social problems of higher education and education of students youth, Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), alexander.naydonov@yahoo.com.ua

Specifics and feature of classical science as main factor of emergence of industrial society

The purpose of article is justification for the idea that classical science had led to industrial society, influenced the philosophical and social science content knowledge, giving rise of mechanistic and a technocentricity.

The study used functional and analytical method.

Classical science that originated in Europe, has become a major factor in the emergence of industrial society. The emergence of industrial society caused specifics and characteristics of classical science, especially its system of domination in mathematics and physics, in particular mechanics, and the crucial role of engineering and physics experiment. The development of social production began to occur based on machine technology. Social Science became almost continuous praise of scientific and technological progress. Technocentricity and mechanistic worldview are common features of classical science and industrial society. The content of social science knowledge identified himself with the dominant ideology of industrial society.

Keywords: classical science, technocentricity, industrial society, natural philosophy, metaphysics.

Найденюв А. Г., кандидат філософських наук, доцент, докторант отдела социальных проблем высшего образования и воспитания студенческой молодежи, Институт высшего образования Национальной академии педагогических наук Украины (Украина, Киев), alexander.naydonov@yahoo.com.ua

Специфика и особенности классической науки как главного фактора возникновения индустриального общества

Целью статьи является обоснование мысли о том, что классическая наука привела к появлению индустриального общества, повлияла на содержание

философских и обществоведческих знаний, обусловив их механистичность и техноцентричность.

В исследовании были использованы аналитический и функциональный методы.

Классическая наука, возникшая в Европе, стала главным фактором возникновения индустриального общества. Появлению индустриального общества способствовали специфика и особенности классической науки, прежде всего доминирование в ее системе математики и физики, особенно механики, и исключительно важная роль инженерии и физического эксперимента. Развитие общественного производства начало происходить на основе машинной техники. Общественное стало почти сплошным словом научно-технического прогресса. Техноцентризм и механистическое мировоззрение являются общими чертами для классической науки и индустриального общества. Содержание обществоведческих знаний отождествилось с господствующим мировоззрением индустриального общества.

Ключевые слова: классическая наука, техноцентризм, индустриальное общество, натурфилософия, метафизика.

* * *

УДК 123.1.2

Гавронская Т.
соискатель, Национальный педагогический
университет им. М. П. Драгоманова
(Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВОЙ ДИСКУРС ПОНИМАНИЯ СВОБОДЫ И НЕОБХОДИМОСТИ В ИСТОРИЧЕСКОМ КОНТЕКСТЕ

В статье анализируются подходы к определению “свободы” и “необходимости” в эволюции философских учений от античности и до наших дней. Проблема рассматривается как сквозная в историко-философском наследии. Отмечается, что решение вопроса о соотношении свободы и необходимости в разные эпохи было исходным пунктом определения степени личностной ответственности человека. Без признания свободы личности не может идти речь о ее ответственности за свои поступки. Рассматривается, что построение современного общества, воплощение сознательного начала в социальную жизнь резко увеличивают степень личной свободы и одновременно – меру социальной и моральной ответственности каждого человека. В философии категория “ответственность” рассматривается в неразрывном единстве с категорией “свобода”, является своего рода “обратной стороной” свободы. Чем шире границы свободы, тем больше ответственность, и, наоборот, чем больше смысла вложено в ответственность, тем больше свободы она требует от своей реализации.

Ключевые слова: человек, свобода, деятельность, необходимость, творчество, культура, ответственность.

(статья друкується мовою оригіналу)

Решение антиномии “свобода или необходимость” в истории философии зависело от того, к какому из направлений тяготели те или иные мыслители – к эссенциализму или экзистенциализму, то есть от того, что для них было первичным – сущность (эссенция) или существование (экзистенция). Для сторонников первого направления свобода была только эманацией, конкретным воплощением необходимости со случайными отклонениями от нее. Те же философы, которые тяготели к другому направлению, рассматривали свободу как первичную реальность человеческой жизни, в то время как в необходимости видели только абстрактное понятие.

Рассмотрение проблемы необходимости было начато в античной философии. По мнению древнегреческих мыслителей, миром человеческих судеб правит необходимость, рок, судьба. Сила ее непреодолима, ее повелению послушны не только люди, но и сами боги. В древние времена также возникают представления и убеждения, согласно которым действие, совершаемое человеком, осуществляется ею как свободное. Сопоставление признания предопределяемой необходимости

человеческих действий с признанием свободы их осуществления рано или поздно порождает вопрос о противоречии между необходимостью и свободой и разрешение этого противоречия. Оно в свою очередь превращается в противоположность двух философских концепций: детерминизма и индетерминизма.

Мыслители ранней классики, начиная сомневаться в обоснованности мифологически-образного мировосприятия, из которого возникла философия, осуществляют постепенный переход от него к согласованию духовного мира человека и способности к философской рефлексии. Первое использование понятия необходимости встречается в учении Фалеса, который абсолют толковал как чувственно-материальный космос, а сильнейшим в нем считал необходимость. По Гераклиту, периодическое рождение и сгорание единого космоса в течение вечности происходит согласно судьбе, которая все предопределяет и тождественна необходимости. Сущность судьбы заключается в пронизывающем субстанцию Вселенной логосе (уме), который и является судьбой, что создает сущее из противоположных стремлений.

Детерминизм берет начало в атомистической концепции Демокрита. По этой концепции, весь предметно-вещный мир, его гармония жестко и однозначно детерминированы велениями неумолимого рока, невозмутимой судьбы. Человек является частью этого мира (космоса) и в этом плане становится своеобразным “атомом” общественного “космоса”. Судьба так же неумолимо определяет поступки людей, как необходимость, жестко определяет движение в пустоте каждого атома.

Этой концепции противостоит концепция Эпикура, согласно которой каждый атом является самостоятельным целым – единичным (индивидом), а не “частью” какого-то другого единого (общественности). Поэтому каждый имеет собственный “закон” движения, отличающийся от направления движения остальных атомов. Идея самопроизвольного отклонения атома была специфически философским отражением факта возникновения у античного индивида определенного минимума свободы (индивидуальной свободы), способности противостоять внешней принудительности всеобъемлющего гармоничного миропорядка, что тяготел над каждым индивидом как “неумолимый рок”. Возникновение этой внутренней автономии индивида знаменовало рождение личностной свободы человека. Определяя необходимость как несчастье для людей, Эпикур отрицает ее.

Аристотель соглашался с мнением, что необходимость является неумолимой, потому что она идет вразрез движению, которое осуществляется по собственному решению и в соответствии с сознательным рассуждением. Ученый пришел к выводу о взаимном исключении свободы и необходимости. Аристотель отчетливо противопоставлял объективную необходимость свободе (хотя само понятие “свобода” он не использовал, подчеркивая сознательный свободный выбор, который осуществляет человек). Ограниченность в понимании свободы влечет общественный вектор ее применения. В “Метафизике”